

Наставна тема 4

Образованието за демократско граѓанство и човекови права: кратка историја на концептот на Советот на Европа²⁷

1. Основа

Советот на Европа, најстарата европска организација беше создадена во 1949 година под импресија на Втората светска војна и ги следи следните цели: Заштита и поддршка на човековите права, на демократијата и на конституционалноста во Европа. Работното поле на Советот на Европа опфаќа многу активности, меѓу другото и образование и култура. Во текот на последните педесет години многубројни кооперативни проекти за поддршка на културата, на демократијата и на човековите права во цела Европа беа вратени во живот.

На почетокот на 1990тите години Советот на Европа како последица на интеграцијата на новите демократии во Средна и Источна Европа помина значителен процес на трансформација, во рок од само десет години двојно се зголеми бројот на земји членки. Во ова време на промени се бараше систематски приод кон демократското образование. Така во 1997 година од државните и владините шефови на Советот на Европа беше лансиран нов проект со наслов „Демократско образование“ (ОДГ; Образование за демократско граѓанство). Оттогаш овој проект беше значително продолжен и проширен за силна димензија на човековите права; сега го носи името „Образование за демократско граѓанство и човекови права“ (ОДГ/ОЧП).

Со лансирањето на овој проект, земјите членки на Советот на Европа го признаваат фактот дека луѓето не се раѓаат како демократски граѓани и граѓанки, туку тие стануваат такви дури преку образованието. На крајот на дваесеттиот век европските општества беа конфронтирани со голем број на проблеми: политичка апатија; наплив на миграции кои водеа до растечки социјални разлики; закани по животната средина и зголеменост на насилството. ОДГ/ОЧП се разбира како придонес за решавање на такви проблеми. Во ОДГ/ОЧП се работи за поддршка на конкретно доживотно учество, за одговорност, солидарност, обострано почитување и дијалог. Во изминатите 13 години во некогашните паневропски рамки на Советот на Европа најдобрите стручњаци од оваа област заедно се сретнаа за да ги промовираат соодветните намери.

2. Резултати на ОДГ/ОЧП - проектите

Првите години од проектот беа посветени на дефинирањето на концептите. Беа издадени повеќе основни публикации за потребните стратегии и вештини за демократско граѓанство. Во 2002 год. Комитетот на Министри на Советот на Европа донесе препорака за демократското образование (Препорака Rec,2002/12). Оваа препорака беше првиот политички текст на оваа тема на европско рамниште (вториот важен документ беше Повелбата на Советот на Европа за Образованието за демократско граѓанство и образованието за човекови права²⁸, види долу). Таа специфицира дека

²⁷ Авторка: Ólöf Ólafsdóttir, раководителка на дирекцијата за образование и јазици на Советот на Европа.

²⁸ Повелба на Советот на Европа за образование за демократско граѓанство и човекови права, донесена во рамките на препораката CM/Rec (2010) од Советот на министри.

образованието за демократско граѓанство треба да биде приоритетна цел при образовно-политичките решенија и реформи.²⁹

Во 2002 год. беше иницирана координативна мрежа за ОДГ/ОЧП со по едно лице од земјите членки со цел во оваа област да се олесни размената и соработката помеѓу земјите членки. Оваа мрежа се докажа како неопходна помош во развојот и поттикнувањето на ОДГ/ОЧП. Во регионите како Југоисточна Европа беа остварени специфични проекти. 2005 беше прогласена за Европска година на демократијата под мотото „учење и живеење на демократијата“ од Советот на Европа. Оваа тематска година беше важен момент за сензибилизирањето на земјите членки наспроти значењето на ОДГ/ОЧП. Практично сите земји членки се вклучија во некаква форма во тематската година, а повратните информации од различни партнери беа насекаде позитивни.

Сепак, уште на почетокот беше јасно дека нема да биде лесен потфатот да се помогне образованието за демократско граѓанство да има повисок рејтинг во образовната политика на земјите членки, пред сè овие предуслови се разликуваа од држава до држава. За ОДГ/ОЧП да може да стане клучна цел во образовните системи, беше потребна нова филозофија во однос на методологијата и начинот на работа. Изведените студии во рамките на проектот меѓу кои и *All-European Study on EDC Policies*³⁰ укажуваа на поголема потреба од практични инструменти кои треба да помогнат да се издигне мост помеѓу образовната политика и праксата. Од оваа причина во годините 2006-2009 беа ставени на располагање инструменти и алати кои ја покренаа размената на потврдени практики и проширена соработка помеѓу и во земјите членки за приоритетите на проектот. Трите најважни работни области се занимаваа со развојот на политичките мерки, на образованието на образовни специјалисти и на демократското дизајнирање на образовните институции. Советот на Европа разви во сите овие области серијал од практични инструменти меѓу кои се вбројува и актуелниот серијал од наставен материјал.

Во мај 2010 оваа долгогодишна работа беше крунисана со прифаќањето на Повелбата на Советот на Европа за образованието за демократско граѓанство и човекови права, која беше донесена во рамките на препораката CM/Rec (2010) 7 на Комитетот на Министри од сите 47 земји членки на Советот на Европа. Овој стратешко позициски документ е важна референтна рамка за цела Европа и ќе му служи на Советот на Европа во следните години како основа за натамошни проекти од оваа област.

---

²⁹ Спореди препорака CM/Rec(2002)12 за образование за демократско граѓанство на Советот на министри на Советот на Европа до земјите членки.

³⁰ Birzea et al. (2004): All-European Study on EDC Policies. Публикација на Советот на Европа, Стразбур. Линк: http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/Resources/Pack/AllEuropeanStudyEDCPolicies_En.pdf.

3. Практични инструменти

3.1 Комплектот ОДГ/ОЧП

Во алатките ставени на располагање од Советот на Европа спаѓаат централните основни материјали за различни аспекти во однос на интеграцијата на ОДГ/ОЧП во образовниот систем. Меѓу најважните алатки кои во нивната целокупност се опишани како „комплект ОДГ/ОЧП“ (спореди www.coe.int/edc) се вбројуваат:

- алатка 1: Политички инструментариум за ОДГ/ОЧП: стратешка поддршка од носителите на решенија
- алатка 2: Демократско дизајнирање на училиштето
- алатка 3: Како сите наставници можат да го поддржат образованието за демократско граѓанство и човекови права: Референтна рамка за развивањето на компетенции;
- алатка 4: Обезбедување на квалитет на демократското образование во училиштата;
- алатка 5: Партнерства помеѓу училиштата, општините и високите школи за одржлива демократија: Демократското образование во Европа и во САД.

Овие инструменти беа развиени од стручњаци од земјите членки на Советот на Европа врз основа на повратните информации и предлози од различни целни групи, како и од координаторите на ОДГ/ОЧП. Покрај комплектот ОДГ/ОЧП веб-страницата на Советот на Европа (www.coe.int/edc) нуди една цела палета од дополнителен материјал.

Овие практични инструменти за ОДГ/ОЧП на Советот на Европа мора се разбира да се прилагодат на секоја земја што може да се исполни со оправдан трошок.

3.2 Шест книги за ОДГ/ОЧП во училишни проекти, наставни единици, концепти, методи и модели

Во многу земји училиштата имаат потреба од поддршка при реализацијата на ОДГ/ОЧП. Од таа причина Советот на Европа им дозволи на активните наставници да го развијат актуелниот серијал од наставни средства

Книгите беа реализирани во партнерство со Центарот за меѓународни проекти во образованието (ИПО) на Педагошката висока школа Цирих (PH Цирих) и издадени од Советот на Европа. Проектот беше кофинансиран од Дирекцијата за развој и соработка DEZA на Швајцарската конфедерација. Актуелниот прирачник Образование за демократија - Основни материјали за наставници е книга од серијалот од шест книги. Илустрацијата која се наоѓа горе дава преглед на шесте книги и нивните целни групи. Прирачниците содржат планови за лекциите за сите училишни степени и го ставаат тежиштето на поттикнувањето на активно политичко учество и партнерство врз основа на партиципаторски и ориентирани кон делување наставни методи какви што одговараат на една демократска училишна заедница.

Единственоста на овој серијал на наставни средства се состои во тоа што таа е резултат на осум европски проекти. Идејата за првата верзија настана во Босна и Херцеговина каде многу наставници и образовни делегати учествуваа во развивањето на текстовите. Авторскиот тим и издаваштвото на крајната верзија на ова наставно средство потекнува од многу Европски земји, а дури и пошироко, а самите прирачници беа тестирани и преработени од широка палета на учесници од различни контексти и со различни основи. Се надеваме дека на овој начин настанатиот пакет добро ќе им служи на наставниците и учениците во цела Европа.